



بررسی برخی از عوامل افت تحصیلی دانش آموزان در مقطع تحصیلی ابتدایی و راه حل های آن

فاطمه غیاثوند¹

¹ کارشناسی ارشد، زبان و ادبیات فارسی

اداره آموزش و پرورش شهرستان همدان

f.gh.r.e57@gmail.com

چکیده

یکی از معضلات آموزشی در تمامی مقاطع آموزشی افت تحصیلی دانش آموزان می باشد به همین علت موضوعی بسیار با اهمیت است و برای بهبود نتایج آموزشی دانش آموزان باید برای رفع آن چاره اندیشیده شود. به طور خلاصه می توان گفت که افت تحصیلی (academic failure)، به معنای کاهش عملکرد درسی و تحصیلی دانش آموز در اکثر دروس یا دروس مهم و اساسی است. به عبارتی دیگر پایین آمدن سطح درسی شاگرد، فرآیندی است که طی آن، فرد به مرور زمان در مقایسه با سایر همکلاسی های خود و همچنین در قیاس با نمرات پیشین کسب شده توسط او، نتایج ضعیف تری را کسب می کند و پس از مدتی ارتباط او با مدرسه و سیستم آموزشی بسیار کمرنگ می شود. افت تحصیلی دانش آموزان می تواند دلایل متفاوتی داشته باشد که برخی از آن ها به خود فرد بر می گردد و برخی دیگر به محیط و شرایط زندگی و عوامل بیرونی مربوط میشود. در این مقاله قصد داریم که برخی از این عوامل و راه حل های مناسب را مورد بررسی قرار دهیم.

واژگان کلید: افت تحصیلی، دانش آموزان، ابتدایی، معلمان

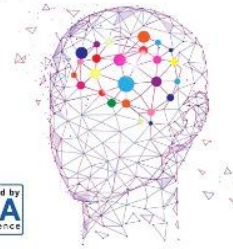
مقدمه

وقتی صحبت از افت تحصیلی می شود، منظور تکرار پایه تحصیلی در یک دوره و ترک تحصیل پیش از پایان دوره است. به عبارت دیگر افت تحصیلی شامل جنبه های مختلف شکست تحصیلی چون غیبت مطلق از مدرسه ترک تحصیل قبل از



موعد مقرر تکرار پایه تحصیلی نسبت میان سنوات تحصیلی دانش آموز و سالهای مقرر آموزش و کاهش کیفیت تحصیلات می شود. منظور از افت تحصیلی کاهش عملکرد تحصیلی و درسی دانش آموز از سطح رضایت بخش به سطح نامطلوب است.

افت تحصیلی یعنی اینکه دانش آموز در هنگام تحصیل بعد از یک دوره موفقیت تحصیلی یا متوسط به تدریج ظرفیت یادگیری او کاهش یافته و یا تکرار پایه تحصیلی داشته باشد. به طور کلی نمرات او نسبت به ماه قبل یا سالهای قبل سیر نزولی محسوس از خود نشان می دهد. افت تحصیلی به عنوان شاخص اتلاف آموزشی از نظر مفهوم عام به هرگونه ضعف در سواد آموزی و یا وجود بیسوادی گفته میشود. اما از نظر مفهوم خاص عبارت از محقق نشدن انتظارات آموزشی و شکست در اهداف آموزشی است و تا بسامانی در فرآیند یاددهی - یادگیری را در برمی گیرد. ناکامی های تحصیلی به شکل گریز از مدرسه، تجدیدی مردودی و ترک تحصیلی به منصفه ظهور می رسد. منظور از افت تحصیلی کاهش عملکرد تحصیلی و درسی دانش آموز از سطح رضایت بخش به سطح نامطلوب است. افت تحصیلی یعنی اینکه دانش آموز در هنگام تحصیل بعد از یک دوره موفقیت تحصیلی یا متوسط به تدریج ظرفیت یادگیری او کاهش یافته و یا تکرار پایه تحصیلی داشته باشد. به طور کلی نمرات او نسبت به ماه قبل یا سالهای قبل سیر نزولی محسوس از خود نشان می دهد. افت تحصیلی به عنوان شاخص اتلاف آموزشی از نظر مفهوم عام به هرگونه ضعف در سوادآموزی و یا وجود بیسوادی گفته می شود. اما از نظر مفهوم خاص عبارت از محقق نشدن انتظارات آموزشی و شکست در اهداف آموزشی است و تا بسامانی در فرآیند یاددهی یادگیری را در برمی گیرد ناکامیهای تحصیلی به شکل گریز از مدرسه تجدیدی مردودی و ترک تحصیلی به منصفه ظهور می رسد. افت تحصیلی افت عملکرد تحصیلی و درسی دانش آموز از سطح رضایت بخش به سطح نامطلوب است. چنانچه فاصله قابل توجهی بین استعداد بالقوه و استعداد بالفعل فرد در فعالیتهای درسی مشهود باشد چنین فاصله ای را افت تحصیلی می نامند. و لذا افت تحصیلی فقط در مردودی تجدیدی و ترک تحصیل خلاصه نمی شود و در مورد هر دانش آموزی یادگیری او کمتر از توان و استعداد بالقوه و حد انتظار باشد صدق میکند بنابراین شامل دانش آموزان تیزهوش هم میشود که ممکن است دچار افت تحصیلی و کم آموزی باشند اگر نظام آموزش و پرورش یک کشور کارآمد باشد کمترین افت و بالاترین بازدهی را دارد. متخصصان حوزه تعلیم و تربیت دلایل متفاوتی برای افت تحصیلی دانش آموزان به



خصوص در مناطق روستایی ذکر کرده اند. با مروری اجمالی بر این دلایل در می یابیم که بسیاری از آنها عمومی و فراگیر بوده و تقریباً در اکثر مدارس روستایی ما یافت می شوند. پایین آمدن سطح درسی شاگرد فرآیندی است که طی آن فرد به مرور زمان در مقایسه با سایر همکلاسیهای خود و همچنین در قیاس با نمرات پیشین کسب شده توسط او نتایج ضعیف تری را کسب میکند و پس از مدتی ارتباط او با مدرسه و سیستم آموزشی بسیار کمرنگ میشود الهی و آقایی (۱۳۹۷) افت تحصیلی در برخی دانش آموزان به صورت مقطعی رخ میدهد. برای مثال زمانی که مدرسه محل تحصیل دانش آموز در طی سال تحصیلی تغییر میکند و یا از یک مقطع وارد مقطع بالاتر میشود. معمولاً شاهد افت درسی و کاهش عملکرد دانش آموز خواهیم بود. در برخی موارد نیز این موضوع به یک مشکل دائمی تبدیل میشود و می تواند تا جایی پیش برود که منجر به ترک تحصیل دانش آموز شود. مهم ترین علل افت تحصیلی دانش آموزان را می توان به دو دسته عوامل فردی و عوامل بیرونی تقسیم کرد عوامل فردی در واقع عواملی هستند که به خود دانش آموز ویژگیهای روحی و شخصیتی او مربوط می شود. بنابراین دانش آموز میتواند با ایجاد تغییراتی در شخصیت یا سبک زندگی خود با این مشکلات مقابله کرده و به پیشرفت تحصیلی خود کمک کند.

روش تحقیق

این مقاله به روش کتابخانه ای نگارش یافته است و از کتب و مجلات و مقالات مختلف استفاده شده است.

یافته ها

علل افت تحصیلی دانش آموزان در دوره ابتدایی میتواند به عوامل مختلفی برگردد. به برخی از این علل عبارتند از:

1. عوامل روانشناختی ناقص بودن تواناییهای شناختی کمبود تمرکز و توجه نگرانی و استرس و عدم اعتماد به نفس می تواند باعث افت تحصیلی شود.
2. عوامل خانوادگی شرایط خانوادگی نامساعد مانند نبود دسترسی به منابع آموزشی نقص تمرکز خانواده بر تحصیلات دانش آموز نبود توانمندی های آموزشی در والدین و نبود حمایت خانوادگی میتواند تحصیلات دانش آموز را تحت تأثیر قرار دهد.



3. عوامل مربوط به محیط تحصیلی: کیفیت تدریس عدم مشارکت فعال در کلاس کمبود منابع آموزشی و نیازهای کم پوشش برخورد نامناسب و عدم توجه به نیازهای خاص دانش آموزان و کمبود تدابیر مناسب تربیتی و آموزشی زمانی که نیاز با وجود است میتواند منجر به افت تحصیلی شود.

4. عوامل مربوط به خود دانش آموز عدم مشارکت فعال در فرایند تحصیلی کمبود مهارت های مطالعه و نوشتاری، عدم اهتمام به تحصیلات تعدد منابع یادگیری و کمبود علاقه به مطالعه و یادگیری میتوانند عللی برای افت تحصیلی دانش آموزان باشند.

برای رفع این عوامل و بهبود تحصیلات دانش آموزان دوره ابتدایی میتوان به موارد زیر توجه کرد:

الف: تشخیص مشکلات ارزیابی دقیق از عملکرد تحصیلی هر دانش آموز و تشخیص مشکلات او میتواند اولین قدم در رفع افت تحصیلی باشد. به عنوان مثال به وسیله ارزیابی های فردی و جمعی میتوان مشکلات روانشناختی و عملکردی دانش آموزان را شناسایی کرد.

ب: ارائه راهکارهای یادگیری مناسب توسعه مهارت های تحصیلی و تدریس مناسب به دانش آموزان میتواند توانایی آنها را در یادگیری و تحصیل بهبود بخشد به عنوان مثال ارائه روش های متنوع مطالعه و یادگیری استفاده از فناوری های آموزشی ایجاد محتوای آموزشی جذاب و تنوع در روش های تدریس میتواند موثر باشد.

ج: همکاری با خانواده ارتباط نزدیک با والدین و خانواده دانش آموزان و همکاری با آنها میتواند تحصیلات دانش آموزان را بهبود بخشد. به عنوان مثال برگزاری جلسات اطلاع رسانی و مشاوره با والدین ارائه راهنمایی های مربوط به یادگیری در خانه و تقویت حمایت خانوادگی میتواند موثر باشد.

د: بهبود محیط تحصیلی ارائه منابع آموزشی مناسب بهبود کیفیت تدریس مشارکت فعال دانش آموزان در کلاس های درس معالجه نیازهای خاص دانش آموزان و ایجاد محیط نیازمندی های کودکان و دوستانه میتواند به حفظ و بهبود تحصیلات دانش آموزان کمک کند.



تعریف افت تحصیلی

وقتی صحبت از افت تحصیلی میشود منظور تکرار پایه تحصیلی در یک دوره و ترک تحصیل پیش از پایان دوره است. به عبارت دیگر افت تحصیلی شامل جنبه های مختلف شکست تحصیلی چون غیبت مطلق از مدرسه ترک تحصیل قبل از موعد مقرر، تکرار پایه تحصیلی نسبت میان سنوات تحصیلی دانش آموز و سالهای مقرر آموزش و کیفیت نازل تحصیلات می شود.

منظور از افت تحصیلی کاهش عملکرد تحصیلی و درسی دانش آموز از سطح رضایت بخش به سطح نامطلوب است. افت تحصیلی یعنی دانش آموز در هنگام تحصیل بعد از یک دوره موفقیت تحصیلی با متوسط به تدریج ظرفیت یادگیری او کاهش یافته و یا تکرار پایه تحصیلی داشته باشد (کاظمیان ۱۳۹۷)

به طور کلی نمرات او نسبت به ماه قبل با سالهای قبل سیر نزولی محسوس از خود نشان میدهد. افت تحصیلی به عنوان شاخص اتلاف آموزشی از نظر مفهوم عام به هر گونه ضعف در سواد آموزی و یا وجود بی سوادی گفته می شود اما از نظر مفهوم خاص عبارت از محقق نشدن انتظارات آموزشی و شکست در اهداف آموزشی است و تا بسامانی در فرایند یاددهی - یادگیری را در برمی گیرد. افت از نظر لغوی به معنی کمبود کمی، کم و کاست و نقصان است.

منظور از افت تحصیلی کاهش عملکرد تحصیلی دانش آموز از سطح رضایت بخش به سطح نامطلوب است. همچنین افت در لغت به معنای ضایعات ضایع کردن که بیشتر در نظر اقتصاددانان مطرح شده است. اما در بعضی از متون فارسی کلمه ترک تحصیل نیز معادل افت تحصیلی در نظر گرفته شده است.

افت تحصیلی به معنای دقیق آن زمانی است که فاصله قابل توجهی بین توان و استعداد بالقوه و توان بالفعل فرد در فعالیتهای درسی و پیشرفت تحصیلی مشهود باشد. گرچه این تعریف میتواند همه کسانی را که به دنبال شکستهای پی در پی تحصیل، از تحصیل عقب مانده و عمدتاً به اصطلاح تجدید با مردود شده اند را در بر گیرد اما مفهوم افت تحصیلی صرفاً در رفوزگی و تجدیدی خلاصه نمی شود و میتواند شامل هر دانش آموز و دانشجویی شود که اکتسابهای آموزشی و پیشرفت دانشگاهی او کمتر از توان بالقوه و حد انتظار او است. لذا بر اساس این تعریف دانش آموزان تیزهوش نیز ممکن است دچار افت تحصیلی و کم آموزشی بشوند.



عمده ترین دلایل افت تحصیلی

1. عوامل فردی شامل هوش توجه و دقت انگیزه هیجانات و آشفته گیهای عاطفی و نارسایی های جسمی
2. عوامل خانوادگی شامل روابط خانوادگی فقر مالی و اقتصادی فقر فرهنگی والدین، فقدان والدین یا والد.
3. علل آموزشی مدرسه شامل شیوه تدریس معلم برنامه درسی مدرسه پیشداوری معلم شرایط فیزیکی کلاس، ارزیابی های نادرست معلمان از عملکرد دانش آموزان پایین بودن نسبت معلم به دانش آموزان کمبود معلم مجرب آموزش دیده و علاقمند به تدریس و تحت پوشش قرار نگرفتن دانش آموزان واجب التعلیم.

اتکا به دیگران از دلایل موفق نشدن دانش آموز در مدرسه:

کودک خود را تشویق کنید تا استقلال تحصیلی و پاسخگویی را از لحظه ای که وارد مدرسه می شوند، توسعه دهند. هر کودکی باید بداند که او مسئول یادگیری خودش است: کامل کردن همه وظایف و تکالیف، بردن کتاب ها و تجهیزات مناسب به هر کلاس؛ و هر شب همه چیز را به خانه بردن.

دانش آموزانی که زیاد برنامه و تکالیف مدرسه را نمی آورند، باید علت و معلول رفتارشان را بفهمند. ایجاد روال عادی و عادات مطالعه ای خوب در مراحل اولیه راه بسیاری از دانشجویان عالی است و به آنها یاد می دهد تا خودشان را هدایت کنند. اگر آن ها متوجه می شوند که در یک منطقه خاص در حال مبارزه هستند، با معلم فرزندان صحبت کنید، و یا به دنبال یک معلم خصوصی باشید.

عدم تمایل از علت های موفق نشدن دانش آموز:

بسیاری از دانش آموزان دچار افت تحصیلی هستند؛ اگر چه قادر به تکمیل کار مدرسه خود هستند، اما فاقد ابتکار یا انگیزه برای کاری هستند که آن را انجام می دهند. آنها بسیار باهوش هستند، اما به این نتیجه رسیده اند که چیزهای دیگری نیز وجود دارند که اهمیت بیشتری دارند. در بسیاری از موارد، آن ها از عوامل جانبی، مسائل احساسی و یا به اندازه کافی در مدرسه به چالش کشیده نمی شوند. (در برخی موارد، ممکن است یک بیماری تشخیص داده نشده وجود داشته باشد).



پاداش دادن به دانش آموزان جوان برای موفقیت تحصیلی، الگویی است که آن ها تنها زمانی می توانند به دست آورند که چیزی برای بدست آوردن وجود داشته باشد. در نتیجه، سقوط و سوزاندن تجربه. برای همه دانش آموزان، ممکن است زمانی برای درخواست کمک وجود داشته باشد. ممکن است که او تا آخرین دقیقه منتظر شروع یک پروژه، مطالعه برای یک آزمایش، یا امتناع از شرکت در یک جلسه کمک آموزشی، صبر کند.

غرق شدن در تکنولوژی و زندگی ماشینی دلیل موفق نبودن دانش آموز

یکی از بارزترین علل افت تحصیلی دانش آموزان امروزی استفاده بیش از حد از ابزارآلات تکنولوژی است که زمان قابل توجهی از ساعات روزانه آنها را پر می کند و گاهی حتی آنها را از برنامه غذایی سالم و تحرک لازم نیز دور می سازد.

افسردگی دانش آموز و افسردگی والدینش

والدین باید به هوش باشند که هر نوع علائم افسردگی در فرزندشان را بایستی جدی بگیرند چراکه به مرور تاثیراتی فراتر از حالات روحی او خواهد داشت و صدمه ی بزرگی روی تحصیل و یادگیری او در مدرسه خواهد گذاشت ؛ علاوه بر این ناراحتی و افسردگی یکی از والدین نیز می تواند دلیلی برای تشدید افت تحصیلی دانش آموز شود.

مهارت های مدیریت زمان ضعیف و به تعویق اندازی کارها

اغلب معلمان می دانند که یک دانش آموز به سرعت از یک پروژه یا مقاله عبور می کند. دانشجویانی که به طور معمول تا آخرین لحظه صبر می کنند تا تکالیف خود را تکمیل کنند، تلاش های غیر استاندارد ارائه کرده و به عملکرد ضعیف در امتحانات دسترسی خواهند داشت. غریزه طبیعی ما این است که در زمان تست و امتحان ها از جایمان بپریم، کارها را انجام دهیم، گرامر و تکالیف ها را انجام دهیم. دانش آموزان را از سنین پایین تشویق کنید. با ارائه دادن محصولات گرافیکی، تقویم ها و ابزارهای دیگر و تشویق استفاده از آن ها.

دانش آموزان کوچک تر می توانند در حال توسعه عادات مطالعاتی سازمان یافته باشند، آمادگی بهتر آن ها برای انتقال از دبیرستان به کالج و دو دنیای کاملاً متفاوت است. دانش آموزان موفق به والدین یا معلمان تکیه نمی کنند تا به آن ها بگویند که تکالیف در چه زمانی قرار دارند و یا زمانی که تاریخ های تست در حال نزدیک شدن هستند.

دانش آموزان باید تشویق شوند تا هر کاری را که کامل نکردند، از کار متوقف نشوند. به کودک خود کمک کنید تا مناطقی را که به آن ها مشکلات می دهد را شناسایی کند و به آن ها قدرت ندهید تا به دنبال کمک بیشتر در مدرسه باشند، همان طور که نیاز است. به کودک خود هشدار دهید که نمی تواند بیش از حد سریع عمل کند و یا کار دشواری را انجام دهد. به تعویق



اندازی نیز می تواند منجر به استرس و اضطراب شود و انجام این کار باعث ساخت و الگویی برای اتفاقات بد در آینده می شود. یادگیری یک مهارت جدید یا یک سوژه جدید ممکن است همیشه آسان نباشد.

ترس از شکست و عدم اعتماد به نفس:

عدم اعتماد به نفس یا عزت نفس می تواند از ایجاد یک دانش آموز در نقاط قوت خود جلوگیری کند. اعتماد بیش از حد می تواند مانع از تایید و بهبود نقاط ضعف دانش آموزان شود. برای برخی از کودکان، عدم تفکر موفق کافی است که مانع از تلاش آن ها شود.

از همان زمان های ابتدا، کودکان باید بدانند که همه ما از شکست هایمان درس می گیریم و سپس به راه خود ادامه می دهیم. تمام مهارت های جدید قبل از اینکه بتوانند ماهرانه شوند، نیازمند تمرین و تکرار هستند.

خسارت های ناشی از افت تحصیلی

1. هزینه های تحمیل شده به دولت که شامل

الف) اتلاف هزینه های جاری اداره مؤسسات آموزشی توسط دولت.

ب) اتلاف سرمایه گذاریهای ثابت برای احداث و تجهیز فضاهای آموزشی و پرورشی

2. هزینه های تحمیل شده بر خانواده شامل

الف) اتلاف هزینه های مستقیم خانواده مثل پرداخت حق ثبت نام هزینه لوازم التحریر

ب) اتلاف هزینه های حمل و نقل ارتباطات برای رفت و آمد دانش آموزان به مدرسه

3. خسارت های وارده به دانش آموزان شکست خورده شامل:

الف) هزینه فرصت از دست رفته بر اثر دیرتر راه یافتن به بازار کار

ب) خسارت های دیگری که بر فرد وارد میشود مثل هزینه واقعی سرخوردگی احساس حقارت و بی کفایتی و خود پنداری

منفی به نظر می رسد که بعد روانی اجتماعی خسارتهای که به دانش آموز و خانواده او وارد میشود به مراتب ضربات روانی

جدی تری نسبت به بعد مادی خانواده بر فرد تحمیل میکند و متأسفانه جبران زخمهای شکست تحصیلی به کندی انجام

می شود.



راه های کاهش افت تحصیلی

افت تحصیلی موضوعی غیر قابل حل نیست اما حل آن هم یکباره و ناگهانی و با شیوه های آتی میسر نیست. برای مقابله با این پدیده به برنامه ریزی های دراز مدت و زیربنایی احتیاج است. برنامه هایی که بر اساس واقعیتهای اجتماعی باشند و ضمانت اجرایی به عنوان یکی از اصول برنامه ریزی آموزشی را داشته باشند.

(الف) برنامه های دراز مدت با بنیادی این برنامه ها تدابیر زیربنایی است که یک سیاست کلی را در نظام آموزشی می طلبد،

برخی از جزئیات این روش ها عبارتند از:

(۱) تجدید نظر در نظام ارزشیابی

(۲) کاهش تعداد دانش آموزان هر کلاس

(۳) ارزیابی هوشی دانش آموزان قبل از دبستان

(۴) فراهم کردن امکانات آموزش و پرورش

ب برنامه های کوتاه مدت جزئیات این برنامه ها به شرح زیر است.

(۱) تهیه به موقع کتابهای درسی و فراهم آوردن وسایل کمک آموزشی

(۲) همکاری نزدیک اولیاء مدرسه و والدین

(۳) ارزیابی عملکرد معلمان و تشویق معلمان کارآمد.

(۴) تقویت انگیزه های درونی دانش آموزان

همچنین تغییر در نگرشهای آموزشی معلمان تغییر در سبکهای مدیریت مدارس نوآوری در روشهای تدریس، اصلاح فرآیند یاددهی یادگیری و توجه به مشارکت مردمی میتواند در کاهش مسائل آموزش و پرورش به ویژه افت تحصیلی مثر ثمر باشد. بهره گیری از مطالعات تطبیقی یعنی استفاده از تجربیات سایر کشورها نیز در این زمینه میتواند مؤثر باشد. به عنوان مثال در هند راه های زیر را به کار برده اند.



(۱) روشهای مؤثر تدریس عرضه شد.

(۲) بازآموزی معلمان آغاز شد.

(۳) بین والدین و معلمان رابطه نزدیک تر ایجاد شد.

در کشور پاکستان بیشتر روی بازآموزی ها تأکید شده و بازآموزی معلمان را سرلوحه کار خود قرار داده اند و معتقدند که این کار باید شامل آموزش مهارت های تدریس بازنگری محتوای دروس و آموزش مهارت هایی باشد که انگیزه دانش آموزان را به درس و تحصیل بیشتر کند.

همچنین برای کاهش افت تحصیلی علاوه بر راه های درون سازمانی به راه های برون سازمانی نیز نیاز است. مثلاً کاهش علائق افراد به تحصیلات به ویژه در پسران به خاطر نبود بازار کار مناسب و شایسته برای دانش آموختگان است که این مهم عامل جدی در کاهش انگیزش تحصیلی در آنها میشود به طوری که نابرابری های آموزشی در شهر و روستا و نیز نابرابری های جنسینی دختران در مقابل پسران در تحصیلات عالیه که در یک دهه اخیر بر عکس چند دهه قبل در نظام آموزش و پرورش و نظام آموزش عالی کشور ما رخ داده است به دلیل عدم تطابق نیازهای بازار کار به تخصص فارغ التحصیلان مدارس و دانش آموختگان دانشگاه ها است.

دانش آموزان باید تشویق شوند تا هر کاری را که کامل نکردند، از کار متوقف نشوند. به کودک خود کمک کنید تا مناطقی را که به آن ها مشکلات می دهد را شناسایی کند و به آن ها قدرت ندهید تا به دنبال کمک بیشتر در مدرسه باشند، همان طور که نیاز است.

به کودک خود هشدار دهید که نمی تواند بیش از حد سریع عمل کند و یا کار دشواری را انجام دهد. به تعویق اندازی نیز می تواند منجر به استرس و اضطراب شود و انجام این کار باعث ساخت و الگویی برای اتفاقات بد در آینده می شود. یادگیری یک مهارت جدید یا یک سوژه جدید ممکن است همیشه آسان نباشد.



خسارتهای ناشی از افت تحصیلی

(۱) هزینه های تحمیل شده به دولت که شامل:

الف) اتلاف هزینه های جاری اداره مؤسسات آموزشی توسط دولت.

ب) اتلاف سرمایه گذاریهای ثابت برای احداث و تجهیز فضاهای آموزشی و پرورشی

(۲) هزینه های تحمیل شده بر خانواده شامل:

الف) اتلاف هزینه های مستقیم خانواده مثل پرداخت حق ثبت نام هزینه لوازم التحریر

ب) اتلاف هزینه های حمل و نقل ارتباطات برای رفت و آمد دانش آموزان به مدرسه

(۳) خسارت های وارده به دانش آموزان شکست خورده شامل:

الف) هزینه فرصت از دست رفته بر اثر دیرتر راه یافتن به بازار کار

ب) خسارتهای دیگری که بر فرد وارد میشود مثل هزینه واقعی سرخوردگی احساس حقارت و بی کفایتی و خودپنداری منفی

به نظر می رسد که بعد روانی اجتماعی خسارتهای که به دانش آموز و خانواده او وارد میشود به مراتب ضربات روانی جدی

تری نسبت به بعد مادی خانواده بر فرد تحمیل میکند و متأسفانه جبران زخمهای شکست تحصیلی به کندی انجام می

شود.

راه های کاهش افت تحصیلی

افت تحصیلی موضوعی غیر قابل حل نیست اما حل آن هم یکباره و ناگهانی و با شیوه های آتی میسر نیست. برای مقابله با

این پدیده به برنامه ریزیهای درازمدت و زیربنایی احتیاج است. برنامه هایی که بر اساس واقعیتهای اجتماعی باشند و ضمانت

اجرایی به عنوان یکی از اصول برنامه ریزی آموزشی را داشته باشند (امیرزهی، ۱۳۹۹)

الف) برنامه های دراز مدت یا بنیادی این برنامه ها تدابیر زیربنایی است که یک سیاست کلی را در نظام آموزشی می طلبد.

برخی از جزییات این روشها عبارتند از:

1. تجدید نظر در نظام ارزشیابی



2. کاهش تعداد دانش آموزان هر کلاس

3. ارزیابی هوشی دانش آموزان قبل از دبستان

4. فراهم کردن امکانات آموزش و پرورش

ب) برنامه های کوتاه مدت جزئیات این برنامه ها به شرح زیر است:

1. تهیه به موقع کتابهای درسی و فراهم آوردن وسایل کمک آموزشی

2. همکاری نزدیک اولیاء مدرسه و والدین

3. ارزیابی عملکرد معلمان و تشویق معلمان کارآمد.

4. تقویت انگیزه های درونی دانش آموزان همچنین تغییر در نگرشهای آموزشی معلمان تغییر در سبک های مدیریت

مدارس نوآوری در روشهای تدریس ا صلاح فرآیند یاددهی یادگیری و توجه به مشارکت مردمی میتواند در کاهش م سائل

آموزش و پرورش به ویژه افت تحصیلی مثر ثمر باشد.

افت تحصیلی در عصر دانایی

بدون شک این برداشت که افت تحصیلی به معنای ناتوانی دانش آموز در یادگیری مواد و محتوای درسی است . نادرست و

غیر منطقی است. ناتوانی ممکن است از توانایی های افت تحصیلی به معنای تنزل از یک سطح بالاتر به مرتبه ی پایین تر

در تحصیل و آموزش و یا کاهش عملکرد تحصیلی دانش آموز از سطحی رضایت بخش به سطحی نامطلوب است.

با توجه به این تعریف مقایسه و سنجش سطح عملکرد بر اساس نمرات تحصیلی قبلی و فعلی بهترین شاخص افت تحصیلی

است . ولی آیا واقعا این چنین است. آیا امتحان میتواند توانایی ها و ناتوانیهای فرزندانمان را به آموزش بکشد؟ عصر دانایی،

عصر آموزش فراگیری و یادگیری مستمر و مادام العمر را به امری حیاتی در سرنوشت افراد، خانواده ها گروه ها، کشورها و

حتی نوع بشر تبدیل نموده است و از سوی دیگر عوارض ناشی از بی قیدیهای تربیتی و حذف ارزشهای معنوی و پیامدهای

مرگبار روحی و روانی و مادی و معیشتی را ارمغان دوران ساخته است. اگر در فرایند یادگیری و آموزش و فراگیری به تجربه

در هر یک از سطوح و مراحل گردآوری اطلاعات طبقه بندی آنها تجزیه و تحلیل و در نهایت قضاوت ، ارزیابی و تعمیم



یافته ها و نیل به تحصیل نظری و عملی مورد توجه قرار گیرد. آموزشها مفید و کارآمد خواهد بود. به طوری که در سامان یافتگی و تقسیم بندی اوقات عمر انسانی نیز ثلثی به فراگیری و ثلثی به «فرادهی و قسمتی به فراخوری» انتظام و اختصاص یافته است و به همین سان به سامانه تخصیص اعتبار و هزینه و بازدهی جوامع و کشورها نیز بخشی به تولید علم و دانش ثلثی به توجه به حوایج و دستیابی به نعمات مادی و قسمتی از فرصت ها به انباشت و سرمایه گذاری اختصاص می یابد. افت تحصیلی که به غلط یکی از شاخص ها و مؤلفه های توسعه نیافتگی و عدم توسعه سازمانهای آموزش و پرورش در جهان تبدیل شده و نظامهای آموزشی دانسته یا ندانسته آنرا با انواع نمایشاتی از آمار و ارقام و نمودارها بیان میکنند به خودی خود از مرجعیت و اعتبار کافی برخوردار نیست. لازم است در دیدگاه و ارزش های خود درباره شیوه و ارزشیابی و سنجش آموخته ها تجدید نظر کرده و طرحی نو دراندازیم.

اهمیت خانواده در افت تحصیلی دانش آموزان

الف) بیماری جسمی یا روانی در والدین اگر والدین دانش آموز دچار بیماریهای جسمانی شوند که زمان زیادی از وقت و زندگی شوند تحت تاثیر اون بیماری قرار بگیرد از فرزندان خودشان غافل میشوند و زمان کمتری رو میتوانند به آن ها نظارت داشته باشند. همین مسئله در مورد پدر و مادرهایی که دچار بیماریهای روانی هستند نیز صادق است. درگیری این والدین با بیماری چه جسمی و چه روانی و کاهش رسیدگی به دانش آموزان و نوجوانان میتواند باعث شرایطی بشود که در آن فرزند مسیر اشتباهی برود.

ب) اختلاف خانوادگی و خانواده آشفته وجود اختلافات خانوادگی مانند طلاق وجود ناپدیری با نامادری وجود جو و شرایط نامناسب در خانواده ، دعوای مکرر والدین با یکدیگر و... از جمله شرایطی هستند که دانش آموز رو از محیط خانواده قرار می دهد. شرایط روانی و جسمانی او رو بهم میریزد و میتواند چنین دانش آموزی رو در معرض افت درسی قرار بدهد. ج) سبک فرزند پروری نامناسب والدینی که سبک فرزند پروری مستبدانه با سبک فرزند پروری سهل گیرانه دارند با پدر و مادرهایی که در روش تربیت فرزندان با هم دیگه هماهنگ نیستند فرزندان خودشان رو مدام سرزنش میکنند و ازشون ایراد



می گیرند. فرزندان رو تنبیه بدنی میکنند مدام بچه ها رو مقایسه میکنند یا به کار اونها هیچ نظارتی نمیکند شرایطی رو برای نوجوانان به وجود می آورند که میتواند باعث پایین اومدن نمرات آن ها بشود.

د) شرایط اقتصادی نامناسب و اعتیاد در خانواده نبود شرایط اقتصادی مناسب با ور شکستگی خانواده می تواند باعث بشود فکر دانش آموز از ادامه تحصیل به سمت رفتن سریع به بازار کار منحرف بشود و در نتیجه نوجوان دچار افت تحصیلی می شود. همین طور اگر والدین درگیر اعتیاد باشند فرزند شون نمی تواند در شرایطی قرار بگیرد که به درس خوندن و ادامه تحصیل فکر کند و افت درسی در این شرایط کاملاً طبیعی که اتفاق بیافتد..

ه) نگرش خانواده به تحصیل نکته مهم دیگه در خانواده ها اینه که چقدر به پیشرفت تحصیلی و آینده تحصیلی فرزند خودشون اهمیت می دهند و از ادامه تحصیل نوجوان حمایت میکنند و یا در صورت پیشرفت تحصیلی و کسب نمرات خوب، فرزندشان را تشویق میکنند و به آنها دلگرمی می بخشند.

نتیجه گیری

مسئله افت تحصیلی به عنوان قدیمی ترین و بحث انگیزترین مسئله آموزش و پرورش ایران در دهه های اخیر بوده است که فاصله بین وضعیت علمی موجود فراگیران با وضعیت مورد انتظار آنها از حد معقول و مقبول آن فراتر رفته است و منجر به خسارت های اقتصادی روانی و اجتماعی شده است. تحقیقات انجام شده نشان میدهد در کشور ما شکست تحصیلی زیاد و پرحجم بوده و از همان سال اول ابتدایی گریبانگیر برخی از دانش آموزان می شود. تحلیلهای آماری نشان میدهند که این پدیده در ایران نیز همانند سایر جوامع گزینشی بوده و همه طبقات به یک نسبت با آن مواجه نیستند. این امر در مناطق محروم و روستایی و در میان حاشیه نشینان شهرها بسیار عمیق تر است طاهری و بهدار، (۱۳۹۵)

تحقیقات انجام شده نشان میدهد در کشور ما شکست تحصیلی زیاد و پرحجم بوده و از همان سال اول ابتدایی گریبانگیر برخی از دانش آموزان می شود. تحلیل های آماری نشان می دهند که این پدیده در ایران نیز همانند سایر جوامع گزینشی بوده و همه طبقات به یک نسبت با آن مواجه نیستند. این امر در مناطق محروم و روستایی و در میان حاشیه نشینان شهرها بسیار عمیق تر است. متأسفانه که گاه در ارائه آمار و ارقام دقت لازم صورت نمی گیرد تا میزان و حجم واقعی معضلات



آموزشی و فرهنگی مشخص شود. وقتی در مواردی مانند مسأله بی سوادی آمار متفاوتی از ۲۲ تا ۳۲ درصد ارائه می شود، چگونه انتظار داریم برنامه ریزی درستی در این مورد صورت گیرد؟ متأسفانه بدتر از این در بحث افت تحصیلی پاک کردن صورت مسأله، به جای حل مسأله در بحث افت تحصیلی قابل تأمل است. یعنی به جای مردودی و تجدیدی اجازه تکرار امتحان در نوبت های متوالی را به معنی کاهش افت تحصیلی بیان می کنند.

شناخت علل فردی اجتماعی از یک طرف و علل ساختاری و آموزشی نظام تعلیم و تربیت از طرف دیگر مسائل را پیچیده تر کرد است. بدین منظور برای کاهش افت تحصیلی میتوان از تغییر و نوآوری آموزش در عرصه تربیت هنر نظام ارزشیابی، روش های تدریس مشارکت اولیاء و سبکهای مدیریت مدارس استفاده کرد.



منابع

- کوزه گر کالجی هاجر و احسان اله کالجی، افت تحصیلی (علل _ راهکار) ، انتشارات ملرد 1394
- ملک حسینی عبدالرضا، فرسودگی تحصیلی، گنج علم ، 1397
- اسماعیل تبار مهدی، چرا درس نمی خوانیم، اسماعیل تبار ، 1396
- محمدی عمر و محمدی برهان و ولی زاده بختیار، پدیده های اجتماعی بر افت تحصیلی در آموزش، راز نهان، 1396
- علی پرکی، حبیب الله بلوچ زهی، مهدی صادقی، بررسی علل افت دانش آموزان دوره ابتدایی و رفع آنها
- (۱۳۹۷) بررسی علل و عوامل موثر در افت تحصیلی دانش آموزان پنجمین همایش علمی پژوهشی از نگاه معلم» میناب
- امیرزهی زلیخه (۱۳۹۹) عوامل موثر در افت تحصیلی دانش آموزان اولین کنفرانس ملی پژوهشهای کاربردی در فرایندهای
- تعلیم و تربیت میناب
- مصطفوی محمد، خدادادی مژگان، روش های پیش گیری از افت تحصیلی: ویژه مدیران، مشاوران و معلمان مدارس، ورای
- دانش، 1390